

© drs. Ruud J. E. Offermans
Sittard, Maria-Lichtmis 2022.
Alle rechten voorbehouden.

Voorkant: dal van de Geleenbeek, waar de
Bisschopsmolen moet hebben gelegen.

Met dank aan: Hub Offermans en alle inwoners van
Spaubeek.
Speciale dank gaat uit naar Kees Schutgens en Arthur
Schrijnemakers voor hun beschrijving van dit stukje
Zuid-Limburg.

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	5
Inleiding	8
Terborgh	10
Oude Kerk	27
Bokkenrijders	30
Sint-Jansgeleen	35
Oude Kerk encore	38
De kaart van Rombaut	53
Laurentiuskerk	58
Ten Dijcken	64
Genhoes / Sint-Jansgeleen	69
Bisschoppey	76
Sint-Jansmolen	77
Oliemolen	81
Literatuur	86

VOORWOORD

Kent u de sage van de Moorhei? Luister dan! Eens nodigde Karel de Grote 6 zijner rijksgroten ten hove op een heerlijk maal. Alle tafelgerei schitterde van goud en edelstenen en de gasten roemden om strijd de schatten van hun heer. Maar de koning riep mistroostig uit: 'Wat baat mij alle glans rondom? Het schoonste kleinood ontbreekt me nog steeds. Dat heeft een vreselijke reus uit Morenland, die rondzwerft in de bossen tussen Aken en de Maas en dat schittert met schoner pracht dan de zon. En nauw hadden de 6 machtige helden de klacht van hun heer vernomen, of ze gordden hun wapenuitrusting aan om de reus te doden en de parel te bemachtigen voor hun heer en koning.

Milon van Anglant was ook onder hen. Bij het afscheid smeekte zijn zoon Roland, in wien de heldenaard reeds wakker was: 'Och vader, neem mij toch mee! Ben ik nog te jong voor de strijd met de Moorenreus, ik wil dan tenminste uw speer en schild dragen.' En de vader was trots op zijn moedige zoon en nam hem mee. Lange dagen zochten ze vergeefs. Ze doorliepen de wouden reeds van de Ardennen naar het noorden. De vierde dag bij het vallen van de avond rustten zij bij een beek, daar, waar de heuvels eindigden en de bossen nederdalen in de vlakte. Moe en half teleurgesteld viel Milon in een diepe slaap. Roland waakte aan zijn zijde en staarde

mijmerend naar de opkomende maan boven de toppen van beuken en dennen op de heuvels. Maar wat was dat? Een licht feller dan het flikkeren van de bliksem flitste tussen de stammen van het donkere woud en herten en reeën vloden verschrikt ijlings heen. Het was de Moorenreus, die daar daalde van de heuvels en de parel in zijn schild schoot glansden uit naar alle kant. Zou hij zijn vader wekken uit zijn zoete slaap? Neen, dat niet. Snel wierp hij de wapens om, besteeg zijn vaders paard en reed de reus tegemoet. Vreselijk was het treffen. Over en weer wisselden de forse landsstoten snel en fel. De planten en heesters en bomen, die de reus met zijn betoverd wapen aanraakte, ze stierven alle plotseling weg, maar ook Roland was geweldig in de strijd. Een onweerstaanbare weerlichtsnelle stoot met zijn speer en zieltogend rolde de schrik van de wouden tussen Aken en de Maas op de omgewoelde grond. Maar ook Roland was doodmoe. Bloederig zweet drupte van zijn trillend lichaam. Snel brak hij het kleinnood uit het schild en verborg het in zijn kleed. Dan ijldde hij naar een dichtbijgelegen bron, waste het bloed van kleren en wapens en keerde terug naar zijn slapende vader of er niets gebeurd was. Bij het eerste morgenkrieken werd deze verschrikt wakker en riep: 'Waak op, Roland, waak op, snel mijn lans en schild en zoeken we de reus!' Met geen woord repte Roland van wat er was gebeurd en zwijgend liep hij achter zijn vader aan. Weldra waren ze

op de kale plaats van de strijd gekomen. En als Milon daar het lijk van de reus zag liggen, riep hij in vertwijfeling uit: 'Verslapen heb ik zege en eer en eeuwig zal ik daarover treuren!' en hij maakte zich op om terug te keren naar Aken. Maar ook de 5 andere paladijnen waren voor en na op het lijk van de Moor gestoten en elk had een deel meegenomen. De een het hoofd, de ander het harnas, een derde de speer etc. En zij trokken ten hove en legden hun buit op de treden van de troon. Daar naderde ook Milon met gebogen hoofd en achter hem zijn zoon. Toen zij bij Karel's slot gekomen waren, nam Roland de parel en plaatste ze in vaders' schild en alle hovelingen jubelden bij zijn nadering. 'Heil, Milon van Anglant, hij heeft de reus geveld en hem de parel ontnomen!'

De vader keek ter zijde en toen hij het stralend kleinood zag vroeg hij: 'Zeg op Roland, van wien hebt ge dat?' En smeekend sloeg de jongen de ogen op en zei: 'Och, vader, wees niet boos! Onder uw slaap heb ik den Moorenreus geveld.' Van ontroering wist Milon niets meer ter zeggen en hij drukte zijn zoon aan het hart. Heden ten dage is de kampplaats nog kaal en geen boom wil er groeien. Alleen bloedrode struikheide bedekt de grond. Nog heet zij de Moorhei. En ook de bron borrelt er nog steeds tegenover de molen van Sint-Jans-Geleen, maar sinds lang is men haar naam vergeten. Zij heet de Rolandsbron.

INLEIDING

Wapen van Spaubeek

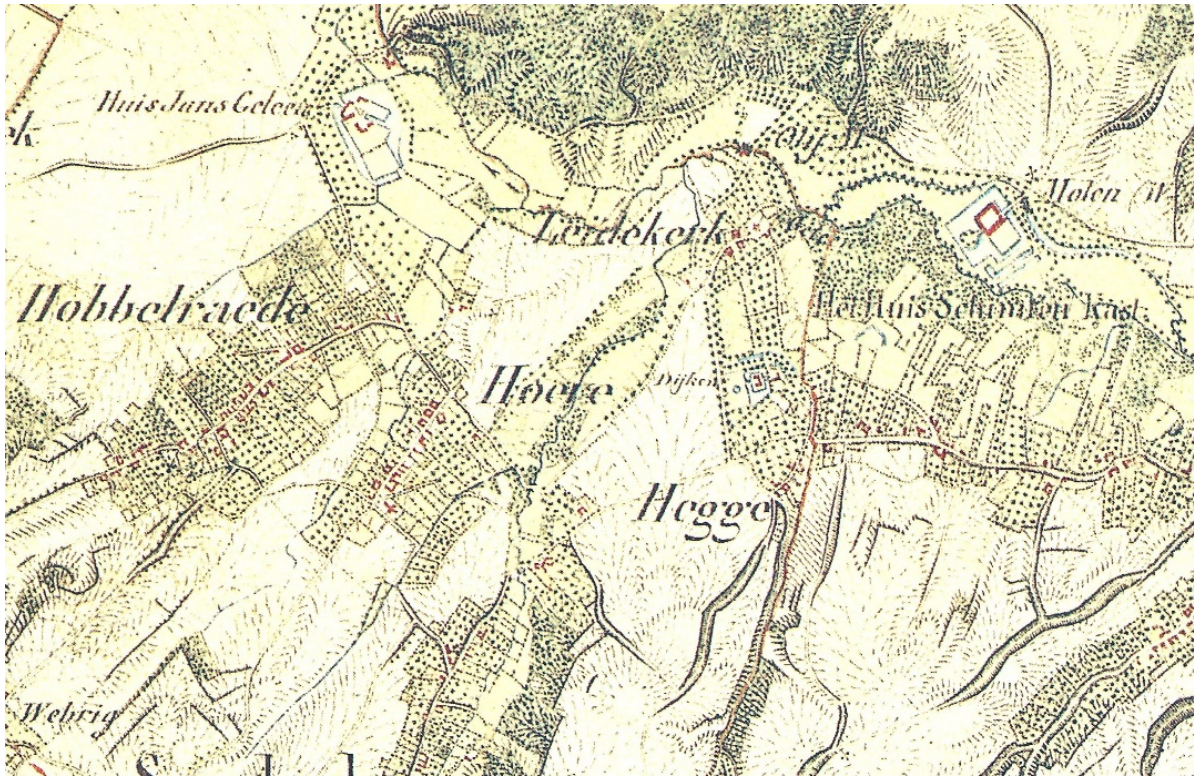

Bij koninklijk besluit van 5 november 1890, nr. 80 werd aan de gemeente Spaubeek het hiernaast afgebeelde wapen verleend.

‘In goud de H. Laurentius, dragende een opperkleed van keel, gesierd van goud en een onderkleed van sabel, met hoofd en handen van natuurlijke kleur,

het hoofd omgeven door een nimbus, in de linkerhand houdt hij een rooster van sabel en in de rechterhand, aan een lint van keel en goud, het wapen van de voormalige graven van Geleen, zijnde gevierendeeld, kwartier één en vier van keel, beladen met een achtkoppig slangenkruis van zilver, kwartier twee en drie van zilver, beladen met drie koekjes van keel, geplaatst twee en één.’

Topografische kaart (1837-1844)

Kasteel Terborgh